

YTTRANDE

Miljödepartementet, 103 33 Stockholm

m.remissvar@regeringskansliet.se

Linn.akesson@regeringskansliet.se

jerker.forsell@regeringskansliet.se

Promemoria om Kommunalt ansvar för insamling och materialåtervinning av returpapper (M2020/01079/Ke)

Branschorganisationen Gratistidningarnas Förening (GTF) och landets lokala gratistidningar som når över 3,5 miljoner hushåll varje vecka, välkomnar promemorians förslag att upphäva producentansvaret för returpapper och instämmer i de slutsatser som redovisas. Många kommuner och medborgare som riskerade att hamna i total medieskugga ges genom ett avskaffande chansen att kunna behålla sin lokala tidning. Att ha en lokal tidning är för varje svensk kommun en viktig samhällsfunktion för att hålla liv i den lokala debatten och det lokala informationsutbytet. Inte bara mellan kommun och medborgare men också mellan näringsliv och invånare.

Sammanfattning

- GTF tillstyrker författningsförslaget om att upphäva producentansvaret för Returpapper (2018:1463) per den 31 dec 2021.
- GTF konstaterar att ett bibehållet producentansvar och den tidigare tilltänkta returpappersförordningen skulle fått katastrofala ekonomiska effekter för lokal journalistik och därmed för samhälle, demokrati och informerade medborgare - och att det därför är av avgörande betydelse att producentansvaret upphävs.

Bakgrund och utgångspunkter

GTF konstaterar den viktiga utgångspunkt för miljödepartementets promemoria är det mycket tydliga besked som regeringen kommunicerade den 23 april 2020 om att ”en lösning ska tas fram som innebär att producentansvaret för returpapper upphävs”

Således handlar promemorian om hur ansvaret för returpappersinsamling från den 1 januari 2022 skall säkerställas och utformas för att kommunernas ansvar för omhändertagande av hushållsavfall skall fungera.

Returpappersflöden i Sverige

Insamlingsgraden är hög i Sverige, över 90 procent samlas in och återvinns vilket är unikt ur ett europeiskt perspektiv. Dock sjunker tidningspappersvolymerna till följd av färre prenumeranter och att många övergår till tidningarnas digitala plattformar. Beträffande gratistidningar är läsandet fortfarande relativt konstant. Dessa tidningars demokratiska modell att distribuera till samtliga invånare i givet

utgivningsområde gör att upplagan följer antalet hushåll som finns i varje region, bortsett från dem som väljer att tacka nej till gratistidningen (mindre än 1 procent).

Tidningsbranschen

Kapitel 6 anger att tidningsläsandet minskar med stora nivåer. Andelen Gratistidningsläsare har dock varit relativt konstant över tid. Gratistidningen till nästan samtliga hushåll i varje given region möjliggör tillgång till läsning för väldigt många medborgare. Räckvidden är 65% bland de 71 % som idag mottar en gratistidning enligt en undersökning gjord av SKOP under sommaren 2020.

En stor majoritet av läsarna, 69 %, anser i samma undersökning att gratistidningen behövs i den egna kommunen, vilket motsvarar 3,9 miljoner svenskar.

Pandemin har också visat på vikten av att nå ut med kritisk information till äldre, utrikesfödda och människor utan prenumererad tidning i allmänhet. Gratistidningen har genom sin demokratiska distribution av lokal journalistik till alla sannolikt räddat liv i krisen genom Covid information på ett tiotal olika språk till människor med svag tillgång till information genom de traditionella kanalerna.

Branschens förutsättningar

De ekonomiska förutsättningarna för att skapa och distribuera lokaljournalistik som är tillgänglig för alla medborgare har försämrats under de senaste åren. Annonsmarknaden för journalistiska printmedier har mer än halverats sedan 2010, vilket har haft en stor inverkan på annonsfinansierade medier i allmänhet och gratistidningar med annonsförsäljning som enda intäktskällan i synnerhet. Det resulterade i att branschen under 2018 visade upp en kollektiv förlust. Konsekvenserna riskerar att bli stora, inte bara för tidningarna. Utan lokala nyheter och en lokaltidning står många människor helt i informationskugga om vad som sker i den egna kommunen. Utan en gemensam informationsbas i lokalsamhället kan åsiktsbubblor stå helt oemotsagda i sociala lokala kanaler. Att lägga ytterligare kostnader på denna bransch riskerar därför att få långt större samhällsliga konsekvenser än en nedlagd lokaltidning.

Vägvalet

Gratistidningar saknar möjlighet att ekonomiskt bära returpappersinsamlingen och ökade kostnader skulle resultera i en kraftigt sänkt journalistisk ambition. Tvärtom vad Kulturdepartementet och regeringens avsikt har varit med nya stöd för lokal journalistik. Att i ett längre perspektiv lägga större delen av ansvaret för insamling av returpapper på denna kanal skulle snabbt leda till att 71 procent, 5,6 miljoner svenskar i åldern 15-79 år, som idag får sina lokala nyheter gratis varje vecka står utan lokal gratistidning. Väldigt många människor som idag inte prenumererar eller anser sig ha råd att prenumerera på nyheter skulle stå i lokal nyhetsskugga. Detta skulle med kraft försvaga den lokala demokratin.

Gratistidningar i mediepolitiken

Under krisåret 2020 har även två stödformer för gratistidningar öppnats upp för att förstärka och bevara den lokala journalistiken runt om i landet. Det är då viktigt att politiken inte blir kontraproduktiv utan ser på dessa tidningar och andra med en helhetssyn och föreslår konsekventa lösningar.

Kommunal flexibilitet

GTF har stor förståelse för kommunernas situation då våra medlemmar verkar i närhet och samklang med dessa på varje given ort i landet. Därför är det viktigt att understryka att ansvaret måste ges med stor flexibilitet under en lugn och fin övergångsperiod. Det bör också vara upp till kommunerna att anpassa servicegraden i systemet efter de lokala förutsättningarna.

Ikraftträdande

GTF har förstått att Pressretur AB har erbjudit sig att ansvara för insamlingen av returpapper under en övergångsperiod till 31 dec 2021. I promemorian görs gällande att: *”Därefter kan inte papperstidningar ges ut i Sverige eller tidningspapper säljas på den svenska med mindre än att producenterna själva tar ansvar för att tillhandahålla ett nationellt insamlingssystem”*. En sådan ordning strider mot tryckfrihetsförordningens bestämmelser om hindrande åtgärder eftersom det inte finns någon bestämmelse i tryckfrihetsförordningen som säger att lagstiftaren genom vanlig lag har rätt att begränsa rätten att ge ut tryckta tidningar eller skrifter med hänsyn till bestämmelser om avfallssåtervinning.

Promemorians förslag om upphävt producentansvar

Enligt GTFs mening finns det, för lokaldemokratins skull och mot ovanstående bakgrund, starka skäl för att i enlighet med promemorians förslag upphäva producentansvaret för returpapper.

Med ovanstående inlägg och argument tillstyrker Gratistidningarna i Sverige att promemorians förslag om att nya regler skall börja gälla den 1 januari 2022.

Gratistidningar ställer sig i övrigt bakom Pressretur ABs remissvar.

För Gratistidningarna

Dennis O Krook, projektledare
Gustav Hjalmarsson, Ledamot